

Circulaire

Aan De directeuren van de justitiële inrichtingen

Bezoekadres:
Terminal Noord
Schedeldoekshaven 131
2511 EM Den Haag
Telefoon (070) 3 70 27 00
Fax (070) 3 70 29 21

Onderdeel	afdeling Juridische Zaken
Contactpersoon	J.Sparrius
Doorkiesnummer(s)	(070) 370 2640
Datum	2005
Kenmerk	5335925/05/DJI
Archiefcode	-05
Aard circulaire	informatieverstrekking
Juridische achtergrond	art. 41 Pbw; art. 46 Bjj; art. 40 Bvt.
Geldig van/tot	1 juli 2005 tot en met 1 juli 2009
Bijlage(n)	1
Onerwerp	Richtlijnen m.b.t. belijders van de joodse godsdienst in justitiële inrichtingen.

Bij circulaire van 9 januari 2001 werden u richtlijnen toegezonden met betrekking tot het belijden van de joodse godsdienst door justitieel ingeslotenen. Inmiddels is de geldigheidstermijn van deze circulaire verstreken en dient de inhoud hier en daar te worden aangepast. Dit is de reden dat u hierbij een herziene versie van de richtlijnen ontvangt.

Ik verzoek u met deze richtlijnen zo veel mogelijk rekening te (doen) houden opdat de joodse ingeslotenen hun godsdienst vrij kunnen belijden, voor zover de orde en veiligheid in de inrichting dit toelaten.

De circulaire van 9 januari 2001, nr. 5063490/00/DJI, Richtlijnen m.b.t. joodse

ingeslotenen in justitiële inrichtingen, komt hiermee te vervallen.

De Minister van Justitie,
namens deze,
de hoofddirecteur Dienst Justitiële Inrichtingen,

G.J.M. Wouters

Richtlijnen m.b.t. belijders van de joodse godsdienst in justitiële inrichtingen

---

Overzicht richtlijnen

1 Voeding

- 1.1 Koosjer
- 1.2 Verstrekking bij binnenkomst
- 1.3 Verstrekking in de loop van het verblijf
- 1.4 Beëindiging verstrekking
- 1.5 Leveranciers
- 1.6 Vlees en melk steeds gescheiden
- 1.7 Wijze van verstrekken
- 1.8 Borden en bestek
- 1.9 Bereiden door ingeslotene van koosjere maaltijden
- 1.10 Kantine-artikelen

- 4.1 Algemeen
- 4.2 Bewaren Tefilien en tallit
- 4.3 Onderzoek

2 Feestdagen

- 2.1 Algemeen
  - 2.1.1 Begin en einde van een dag
  - 2.1.2 Vasten
  - 2.1.3 Inrichtingsarbeid

- 2.2 Pesach
  - 2.2.1 Algemeen
  - 2.2.2 Seideravond
  - 2.2.3 Geen gist
  - 2.2.4 Hagadah
  - 2.2.5 Bezoek
- 2.3 Poerim
- 2.4 Jom Kipoer
- 2.5 Chanoeka

3 Transport op sabbat en feestdagen

- 3.1 Algemeen
- 3.2 Bezoek

4 Het dagelijks gebed

Richtlijnen

1 Voeding

1.1 Koosjer

Voedingsmiddelen en maaltijden dienen koosjer te zijn, dat wil zeggen rabbinaal te zijn goedgekeurd op grond van bepaalde joodse godsdienstige voorschriften. Zie in dit verband onder de punten 1.6 t/m 1.8 van deze richtlijnen. Voor maaltijden tijdens het joodse paasfeest (*pesach*) gelden bijzondere voorschriften (zie onder punt 2.2.3.)

1.2 *Verstrekking bij binnenkomst*

Indien een in te sluiten persoon bij eerste binnenkomst of vlak daarop in een inrichting om koosjer voedsel verzoekt, wordt aan dit verzoek zoveel mogelijk voldaan. Vervolgens kan contact worden opgenomen met de joodse geestelijk verzorger om advies over de eventuele voorzetting van de verstrekking van koosjer voedsel.

1.3 *Verstrekking in de loop van het verblijf*

Indien een ingeslotene na een langere tijd van verblijf in de inrichting om koosjer voedsel verzoekt, kan met een beslissing op dit verzoek worden gewacht totdat de directeur van de inrichting met de joodse geestelijke verzorger heeft overlegd over de wenselijkheid om aan het verzoek te voldoen.

1.4 *Beëindiging verstrekking*

Indien tijdens diens verblijf in de inrichting blijkt dat een ingeslotene zich niet of niet volledig aan de joodse spijswetten houdt, kan de directeur, na overleg met de joodse geestelijke verzorger, besluiten dat de verstrekking van koosjer voedsel aan de betrokkene - eventueel tijdelijk - wordt beëindigd.

1.5 *Leveranciers*

Koosjere maaltijden dienen van een gespecialiseerde cateraar te worden betrokken, waar het productieproces onder rabbinaal toezicht staat. Adressen worden door de coördinator Joodse Geestelijke Verzorging verstrekt. Tevens kan bij deze coördinator een lijst worden verkregen van artikelen die zonder rabbinale goedkeuring kunnen worden verstrekt. Deze lijst is aan voortdurende wijzigingen onderhevig en heeft een beperkte geldigheids-termijn.

1.6 *Vlees en melk steeds gescheiden*

Bij een vleesmaaltijd is het niet toegestaan tevens melk of melkproducten te gebruiken. Hetzelfde geldt voor vlees bij een maaltijd waarin melkproducten zijn verwerkt.

1.7 *Wijze van verstrekken*

De maaltijden worden verzegeld aangeleverd. Is de verzegeling eenmaal verbroken

of de verpakking anderszins beschadigd, dan wordt het voedsel niet meer als koosjer beschouwd. Dit betekent dat de maaltijd verzegeld dient te worden opgewarmd en als zodanig aan betrokkene verstrekt. De overdozen kunnen daarbij wel worden verwijderd, maar het prikken van gaatjes in de afdekkende folie bijvoorbeeld maakt dat het voedsel niet meer koosjer is.

1.8 Borden en bestek

Koosjere maaltijden worden uitsluitend genuttigd uit speciaal daarvoor bestemde borden en met dito bestek. Borden en bestek dienen door de betrokken ingeslotene zelf te worden afgewassen en bewaard.

De ingeslotene zou ook eigen borden en bestek kunnen invoeren. Ook kan gedacht worden aan wegwerpborden en bestek.

Indien de inrichting zelf borden en bestek voor koosjere maaltijden verstrekt, worden deze verzegeld door de joodse geestelijke verzorger bewaard. Ook kan dit zonder verzegeling gebeuren maar dan in een afgesloten bergplaats die uitsluitend door een joodse geestelijke verzorger te openen is.

1.9 Bereiden door ingeslotene van koosjere maaltijden

Indien de directeur overweegt een joodse gedetineerde toe te staan zelf koosjere maaltijden in de inrichting te bereiden, is het raadzaam eerst te overleggen met de joodse geestelijke verzorger over de noodzakelijke voorwaarden daarvoor.

1.10 Kantine-artikelen

Daar de meeste producten in de inrichtingswinkel niet koosjer zullen zijn, is er de mogelijkheid voor gedetineerden die koosjere voeding krijgen verstrekt om bestellingen te doen via een externe leverancier. De mogelijke leveranciers zullen door de coördinator Joodse Geestelijke Verzorging worden doorgegeven aan de inrichtingen.

2 Feestdagen

2.1 Algemeen

Ten aanzien van een aantal feestdagen gelden bijzondere regels; enkele daarvan zullen hieronder worden besproken. De jaarlijks wisselende data waarop deze dagen vallen, kunnen bij de joodse geestelijke verzorgers worden opgevraagd. Men zie in dit verband ook de jaarlijks toegezonden circulaire Vaststelling niet verplichte arbeidsdagen op grond van religie. Overigens kan de directeur in dit verband ook arbeidsvrije dagen toestaan die niet in deze circulaire worden genoemd.

2.1.1 Begin en einde van een dag

Naar joodse opvatting begint de dag bij de zonsondergang op de voorafgaande dag en eindigt deze bij de zonsondergang op de dag zelf. Zo begint de Sabbatsviering bij de zonsondergang op vrijdag en eindigt deze bij de zonsondergang op zaterdag.

2.1.2 Vasten

De joodse godsdienst kent een aantal vastendagen. Een vastendag kan een

periode van maximaal 25 uur omvatten, dan wel de tijd tussen zonsop- en zonsondergang. Indien een joodse ingesloten de wens te kennen geeft om te gaan vasten, dient hij zoveel mogelijk in staat te worden gesteld om aan het begin en aan het eind van de vastendag een warme maaltijd tot zich te nemen.

2.1.3 *Inrichtingsarbeid*

Gedurende de Sabbat en de feestdagen is het een joodse gelovige niet toegestaan om vuur te maken en om elektrische apparatuur te bedienen. Dit kan betekenen dat het op die dagen een joodse ingeslotene niet geoorloofd is werkzaamheden te verrichten in het kader van de inrichtingsarbeid of de huisdienst. In dit verband zij verwezen naar de onder punt 2.1. genoemde circulaire Vrijstelling niet verplichte arbeidsdagen op grond van religie.

2.2 *Pesach*

2.2.1 *Algemeen*

Pesach, het joodse paasfeest, wordt gedurende een periode van acht dagen gevierd, en is ook bij minder godsdienstige joden populair.

2.2.2 *Seideravond*

Op één van de eerste twee dagen van pesach vindt na zonsondergang een groepsviering plaats, de seideravond. De joodse geestelijke verzorger zal voor het organiseren daarvan in de inrichting steeds in contact treden met de directeur.

2.2.3 *Geen gegiste graanproducten*

Vanaf de zonsopgang van de dag voorafgaande aan het feest tot aan het einde daarvan is geen voedsel toegestaan waarin gist is verwerkt of die het product zijn van een gistingsproces. Deze producten mogen overigens ook niet in de ruimte van verblijf aanwezig zijn. Dit betekent dat gedurende Pesach aan koosjer voedsel andere eisen worden gesteld dan de gebruikelijke. Wanneer een ingeslotene hierom verzoekt, kunnen via dezelfde leveranciers van regulier koosjere maaltijden, pesachmaaltijden worden verstrekt. Duidelijk moet zijn dat het om maaltijden voor pesach gaat. Bij de verstrekking zal een zogeheten seiderschotel worden meegeleverd. Deze wordt naast de gewone maaltijd genuttigd op seideravond (zie punt 2.2.2.).

2.2.4 *Hagadah*

Bij de viering van de seideravond is een speciaal tekstboekje in gebruik, de *hagadah*; voor informatie hierover kan men bij de joodse geestelijke verzorger terecht. Dit boekje wordt via de inrichtingsbibliotheken verstrekt. Het zelfde geldt voor andere joodse godsdienstige boeken. De bibliotheken kunnen de boeken bestellen via de Joodse uitleenbibliotheek van Chabad. Eventueel kan de Joodse Geestelijke Verzorging hierbij bemiddelen.

2.2.5 *Bezoek*

Voor het Pesachfeest worden door of namens de joodse geestelijke verzorging vaak

extra bezoeken afgelegd aan de joodse ingeslotenen. Bij dit bezoek is het gebruik dat de ingeslotenen enkele matses krijgen uitgereikt voor de seideravond.

2.3 *Poerim*

Traditiegetrouw wordt op Poerim de zogeheten *megillat* (= boekrol) Ester voorgelezen. Als joodse ingeslotenen dit wensen, kan de voorlezing ook in de inrichting gebeuren. De lezing neemt ca. een uur in beslag.

De joodse geestelijke verzorger zal dan hierover contact opnemen met de inrichtingsdirecteur om te bezien of een bijeenkomst mogelijk is.

2.4 *Jom Kipoer*

Deze dag - Grote Verzoendag - is een vastendag, die binnen de joodse gemeenschap door velen in ere wordt gehouden. Indien de ingeslotene daadwerkelijk vast op deze dag, dient deze zoveel mogelijk in de gelegenheid te worden gesteld voor en na het vasten een warme maaltijd te gebruiken.

2.5 *Chanoeka*

Tijdens het Chanoekafeest worden gedurende acht dagen achtereenvolgens in de namiddag kaarsen ontstoken. Waar mogelijk, zullen de gedetineerden in de gelegenheid worden gesteld groepsgewijs bij het aansteken van de kaarsen aanwezig te zijn en daarbij een half uur verwijlen. Het tijdstip waarop een en ander plaatsvindt, zal door de joods geestelijke verzorger worden aangegeven. Deze kaarsenceremonie kan ook door een gedetineerde individueel worden verricht. Voor het juiste tijdstip van het ontsteken van de kaarsen wende men zich tot de joodse geestelijke verzorger.

3 Transport op sabbat en feestdagen

3.1 *Algemeen*

Op grond van de joodse godsdienst is op sabbat en tijdens de feestdagen het gebruik van enig vervoermiddel niet toegestaan. Daarbij dient te worden bedacht dat een dag geacht wordt te beginnen bij zonsondergang van de vorige dag (zie punt 2.1.1). Ik verzoek u daarom bij het plannen van een transport van een joodse ingeslotene daarmee rekening te (doen) houden. Dit geldt evenzeer bij het verlenen van verlof aan een gedetineerde. Er dient rekening mee gehouden te worden dat de betrokkene voldoende tijd heeft om zijn bestemming voor het begin van de sabbat of de feestdag (voor zonsondergang dus) te bereiken.

3.2 *Bezoek*

Een en ander geldt uiteraard ook voor gelovige bezoekers van joodse ingeslotenen. Indien de ingeslotene hierdoor van bezoek verstoken blijft, verdient het aanbeveling om te bezien of een ander tijdstip voor het bezoek kan worden gevonden.

4 Het dagelijks gebed

4.1 *Algemeen*

Gelovige joodse mannen zullen dagelijks driemaal (in de morgen, de middag en de

avond) bepaalde gebeden verrichten. Bij het ochtendgebed zal men daarbij gebedsriemen (*tefillien*) aanleggen: één om de linker bovenarm en één om het hoofd. Aan beide riemen bevindt zich een gesloten doosje met daarin geschreven teksten. De bidder hult zich daarbij in een gebedsmantel (*tallit*).

4.2 Bewaren *tefillien* en *tallit*

De ingeslotene kan zijn gebedsparaferalia in de eigen verblijfsruimte bewaren, tenzij dit bezwaarlijk is. In dat geval kunnen deze voorwerpen buiten de verblijfsruimte voor hem worden bewaard en telkens 's morgens bij het uitsluiten aan de betrokkene worden verstrekt. Dan kan hij, eventueel onder direct toezicht van het personeel, in de loop van de dag op de gebedstijden de gebeden verrichten.

4.3 Onderzoek

De directeur kan voor het gebruik van de gebedsriemen de voorwaarde stellen dat de doosjes van de gebedsriemen op contrabande worden gecontroleerd. In dat verband kan de joodse geestelijke verzorger worden verzocht de doosjes door een specialist te laten openen om deze te controleren op de inhoud.